

Bizalom a pénzügyekben

**Segédlet szülőknek gyermekeik pénzügyi neveléséhez
a szülő-gyerek közti ősbizalom megtartására**

Írta:

**Himer Csilla
pénzpedagógus,
pénzügyi coach**

Előszó

“A pénzügyeknek van egy sajátos intimitásuk. Akár a szülő-gyerek kapcsolatnak. Ezért is lehet a szülő a gyerek legjobb nevelője – a pénzügyekben is.”

*Himer Csilla
pénzpedagógus,
pénzügyi coach*

Talán most felvontad a szemöldököd, és nem érted igazán a dolgot, hogy mit is keres a pénzügyi nevelés témakörében a szülő és gyerek közti bizalom. Az az igazság, hogy ehhez nekem is kellett némi idő és gyereknevelési tapasztalat, hogy belássam, enélkül nem megy. Hogy a gyereknevelés alapból nem megy, azt talán nem kell hosszan magyarázni. És mivel a pénzügyi nevelés is a gyereknevelés része, talán már világosabb, hogy ott sem működne a dolog a bizalom nélkül.

Az azonban talán nem olyan nyilvánvaló, hogy a bizalomra nem csak a nevelési, hanem a pénzügyi résznél is szükség van. A pénzügyek tanulhatóak ugyan, de nem vagyok meggyőződve róla, hogy ha kizárólag arra hagyatkoznánk, hogy iskolában, tanártól tanulja meg minden gyerek a pénzzel való helyes bánásmódot, akkor javulna a pénzügyi kultúra színvonala. És ennek oka éppen a bizalom.

A pénzügyek ugyanis tipikusan gyakorlati terület: vagyis nem elég csak tanulni róla, csinálni is kell. Márpedig ha a gyerek “csinálva” tanul, ahhoz kellene neki működési, cselekvési minták is, amit egy osztályteremben egy tanár elég nehezen tud neki biztosítani. A mintaadáshoz pedig példa kell, ahhoz meg, hogy valaki példakép legyen, feltétel nélküli bizalmat kell kialakítani a gyerek és a példakép között. Bármilyen meglepő, még egy tinigyerek számára is példaképek a szülei. Legfeljebb annyi változik, hogy ebben az életkorban a gyerek már eldönti, hogy követendő, vagy elvetendő példa vagy-e. Ahhoz pedig, hogy Te legyél a követendő, kizárólag bizalom kell a gyerek és a Te részedről is. Ilyen jellegű bizalom kialakítására egy tanár a lehető legritkább esetben képes. (Van rá példa, de sajnos elenyésző számban.) A szülő-gyerek kapcsolatban pedig már a kezdésnél, a gyerek születésénél adott. (Aztán már csak megtartani kell... ☺)

Amiért még nagyon fontos a bizalom, az maga az a tény, hogy pénzügyekről van szó. A pénzügyeknek ugyanis még a felnőttek között is van egy bizonyos sajátos intimitása. Ha jobban belegondolsz, Te sem közlöd mindenkivel, hogy éppen mennyi pénz van a bankszámládon, hogy mekkora tartalékokon ülsz, vagy éppen, hogy egy fityinged sincs. Ezt a legbensőbb magánügyedként kezeled. Ha valakivel mégis beszélsz a pénzügyeidről, akkor őt már bizalmadba fogadtad, valamiért úgy érzed, hogy neki elmondhatod – mert nem fog visszaélni azzal, amit megtud Tőled.

Az újságok rendszeresen cikkeznek arról, hogy a gazdaság állapota nagymértékben függ a befektetők bizalmától. A tőzsdai árfolyamok azon alapulnak, hogy a részvénytulajdonosok mennyire bíznak egy-egy cég fejlődésében. A pénzügyi világ alapvetően a bizalomról szól. Akkor miért lenne ez másként a pénzügyi nevelésben?

Ősbizalom

Ez az a fogalom, amit a pszichológia is használ, amikor azt a bizalmi állapotot akarja leírni, amit egy csecsemő érez az anyja iránt. Nem is érezhet mást a baba, hiszen teljesen az anyjára van utalva. Idővel ugyanez a bizalom kialakul az apja iránt is, ahogy az apját is egyre gyakrabban felismeri maga körül illatról, meg ahogy a látása is egyre élesedik, és meg tudja különböztetni más emberektől az apját. Ha nem lenne bizalommal a baba a szülei iránt, és emiatt nem fogadná el tőlük pl. az ételt, az a biztos halált jelentené a számára.

Az ősbizalom teljes és feltétel nélküli. A baba – a maga lehetőségein belül – bármit elhisz nekünk, és bármit megtesz a kedvünkért, ha mi vagyunk a szülei. Mert bízunk abban, hogy amit tanítunk neki, az az életben maradását szolgálja, és amit elvárunk tőle, az a javára válik.

Ezért ha az a cél, hogy a gyerekeddel tartós és mély bizalmi viszonyt alakíts ki, akkor nagyon jó hírem van: eszméletlen jó alapokról indíthatsz! Innentől már csak elrontani lehet. Ezt a bizalmi állapotot persze később a baba tapasztalatai befolyásolják, illetve ahogy a baba függetlenedik, ez kicsit lazul. A bizalom – ha jól csinálod – csak azért az egyért nem lesz olyan teljes, mint babakorban, mert a gyereknek, ahogy önállósodik, és leválik Rólad, már nem lesz erre szüksége. Hogy a bizalom továbbra is feltétel nélküli maradjon, az viszont kizárólag Rajtad múlik.

Nagyon kevés dolog elég ahhoz, hogy ez a bizalom megrendüljön – még egy kisgyereknél is. Például amikor megígéred neki reggel induláskor, csak azért, hogy haladjon, és ne akkor kezdjen el hisztizni, amikor régen úton kellene lenni az ovi, vagy a sulis felé, hogy ha hazaértél, akkor majd játszotok együtt bújócskát, vagy mesélsz neki, netán végre kivágod neki a matricákat, amiket már régen be akart ragasztani a gyűjtőalbumába – aztán mégsem. Mert amikor hazaértél, Te már hullafáradt vagy, és semmi másra nem vágysz, mint hogy békén hagyjanak a TV előtt, hogy egy kicsit letompulhasson az agyad. (Ez természetes reakció a tartós stressz megélése után, élettanilag így vagyunk berendezve.) Már az első eset után is csalódott lesz a gyerek, de ha rendszeresen ismétlődik, akkor Te leszel a totál szavahihetetlen szülő, mire a gyerek felsőbe megy. (Így nekiindulni a kamaszkornak szerintem felér egy szülői öngyilkossággal. Onnan már borzasztó nehéz visszakapaszkodni...) Erre a szitúra is van megoldás: 10 percet kérsz a gyerektől, addig adj neki valami szórakoztató elfoglaltságot, amit egyedül is képes csinálni (pl. ha szereti, legózhatsz is, elkészítheti pl. a kivágandó matricás figura térbeli megfelelőjét). Ennyi idő elég, hogy megfelelő relaxációs technikával feltöltődj annyira, hogy meg tud tartani az ígéretedet. (A mosogatnivaló meg ott lesz egy óra múlva is. Vagy beszállhat apu, nagytesó, stb. is.)

A szerkesztő megjegyzése: a hisztikezelésnek is vannak módjai. Az egyik pl. ez. Mivel a pénzügyek kapcsán elő fog még fordulni, hogy a gyerek esetleg hisztivel próbál rávenni a költekezésre, ezt a témát még részletesen tárgyaljuk később.

Anyu/Apu, a varázsló

A kisgyerek szemében van még egy oka annak, hogy méltó vagy a bizalmára. Ez pedig az, hogy a számára tökéletesen hihetetlen és megoldhatatlan dolgokat is megoldod, elintézed, olyanokat tudsz, ami számára azt jelenti, hogy a világ minden bölcsességének birtokosa vagy. Olyan vagy, mint a bölcs varázsló, aki mindenre képes.

Ha bibis lesz a keze, lába a játszótéren, és Te megfújod, megpusztilod a bibijét, akkor már nem is fáj. (Ennek éppen a bizalomban és a szeretetben rejlik a magyarázata, tehát ez egy egymást erősítő körfolyamat.) Ha megkérdezi, mitől megy az autó, Te meg tudod válaszolni. De ha azt kérdezi, hogy mi Magyarország, vagy a világ legmagasabb hegye, még azt is meg tudod mondani neki kapásból, ha meg még azt is megmondod, hogy mekkora, akkor két lábon járó lexikon és polihisztor leszel neki. Kezeled a számára teljes mértékben fekete doboznak számító TV-t, számítógépet és egyéb technikai csodákat, varázsmasínával teszed tisztává a ruhákat, stb. Ha meg még a Mikulással és a Jézuskával is Te beszéled meg, hogy jó volt-e a gyerek, és milyen ajándéknak örülne ő igazán, akkor hosszú időre megalapoztad a varázsló státuszodat.

Csoda-e, ha minden kisgyerek szeretne a szüleire hasonlítani?

Ezt a tényezőt én tudatosan "megjátszottam" a gyerekeim nevelése során. Ugyanis előbb-utóbb eljön az a pont, amikor mégis csak kénytelen vagy a gyerek kérdésére azt mondani, hogy "nem tudom". Bármilyen természetes is nekünk ez a kijelentés, amely napjában többször is le hagyja a szánkat (igen, még az is, akinek gyereke sincs, napjában többször mond ilyet), a gyerekek az első néhány alkalommal nagy csalódás lesz. Utána persze hozzászokik, és ez nem is baj, csak éppen nem tanul belőle semmit. Pedig tanulhatna – ha mi tanítanánk.

Ezért én azt csináltam, hogy ébren hagytam a kíváncsiságát. Azt mondtam, hogy OK, ezt most nem tudom, de meg fogom tudni. Ha kicsit vár, akkor előveszem az egyik csodamasinámat (számítógép és a Google hihetetlen páros tud lenni) vagy az egyik varázskönyvemet (lexikon, határozó, és egyéb állatfajták), és együtt megnézzük. Így mindketten tanultunk valamit a világról, de a gyerek is ott látta maga előtt a jó példát, hogy ha akarja, akkor ő is megtudhat bármit, csak keresnie kell. Nem kell feladnia a kíváncsiságát, továbbra is kérdezhet nyugodtan, mert lesz válasz – és ebben apu/anyu segít megint. Már megint varázsol, és ő megtudhat mindent, amire kíváncsi. Őszintén szólva nem hittem, hogy ez a módszer az iskolába kerülés után mennyire megtérül: a gyerekeimet javarészt érdekelte a világ, és az, amit megtanulhattak róla. Így nem is igazán voltak/vannak gondjaink a suliban.

A másik terület, ahol ez kamatostul megtérült, a pénzügyi nevelés volt. A pénz ugyanis érdekes és izgalmas dolgonak tűnt a számukra – talán éppen azért, mert sehol máshol nem tudtak róla úgy tanulni, mint itthon. Mindenhol máshol mismásolás volt, vagy egyenesen tabuként kezelték. Itthon meg érdekességként. Még egy dolog, amit meg lehet tanulni a világról.

Bizalomerősítő, vagy inkább –megtartó eszközök

Bizalomerősítésről beszél a legtöbb pszichológus, gyereknevelési szakértő, pedig én szilárdan hiszem a fentiekben leírtak miatt, hogy itt sokkal inkább a bizalom megtartásáról van szó, semmint az erősítéséről. (A teljes és feltétel nélküli bizalmon ugyan mit lehetne még erősíteni?)

Mielőtt a konkrét bizalommegtartó eszközökről beszélnék, van itt valami, amit muszáj megtárgyalni, mert erre épül az egész bizalomépítősdi. Ez pedig a Te személyes integritásod. Csúnya szó, amely lényegében azt jelenti, hogy a szavaid és a tetteid mennyire vannak összhangban az értékrendeddel, gondolkodásoddal – magyarul mennyire vagy őszinte, mennyire vagy hiteles. Gondold csak el, ha Te valakit azon kapsz, hogy bort iszik és vizet prédikál, azaz nem a hirdetett értékrendjének megfelelően cselekszik, mennyire **megrendül benne a bizalmad**... Ugyanezt érzik a gyerekek is Veled kapcsolatban, amikor például azt mondod, hogy mindig rakjanak maguk után rendet – de a Te szobádban szanaszét van minden. Oda a hiteled.

A személyes integritásod az a tényező, amely hitelesíti az összes, itt felsorolt eszközt, amely mind-mind a bizalom fenntartására irányul. Szóval jól gondold meg, mit mondasz vagy teszel, mert a gyerekek rugalmasak ugyan, de ez nem jelenti azt, hogy felejténelek. ☺

1. Szeretetnyelvek

Aki olvasta Gary Chapman: Egymásra hangolva – Öt szeretetnyelv a házasságban c. könyvét, az pontosan tudja, miről beszélek. A lényeg, hogy ez nem csak a párkapcsolatokban működik, hanem a gyerekeknél is, csak ott el kell telnie egy kis időnek, amíg a gyerek jelleme annyira kialakul, hogy egyértelművé válik, melyik az elsődleges és a másodlagos szeretetnyelve. Éppen ezért fontos, hogy amíg ez ki nem alakul, addig mindegyik szeretetnyelven éreztessük a gyerekekkel, hogy odafigyelünk rá, fontos nekünk. Ezzel ugyanis két dolgot kommunikálunk a gyerekeknek:

1. ő értékes ember – számunkra mindenképpen. Ez pedig a gyerek önbizalmát is szinten tartja. (Igen, szinten tartja. Nem tudom, kinek mi a tapasztalata, de én még nem magabízó óvodással nem találkoztam... ☺)
2. kifejezzük vele az érzéseinket – hiszen ezzel mutatjuk meg neki, mennyire szeretjük. Márpedig ha ez legalább annyira a mi érzelmeinkről is szól, mint amennyire az ő fontosságáról, akkor ismét beengedtük a mi intim tartományunkba. Megmutattuk neki az érzéseinket, amelyhez nagy bizalom kell a mi részünkről is. Ez pedig viszonzásra fog találni, ha őszinte. (Ugye, ugye, az integritás!)

Az öt szeretetnyelv a következő:

1. **Testi érintés:** ez nagyon fontos szeretetkifejezési eszköz gyermekünk számára. Bármennyire is hihetetlen, de gyermekeink egészséges szexuális

nevelésében, ill. nemi identitásának kialakulásában is nagy szerepe van. Azok a gyerekek, akiknek ez az elsődleges szeretetnyelve könnyen felismerhető, hiszen általában ők azok, akik „bújósak”, vagyis szeretnek egyik, vagy másik (vagy mindkét) szülőhöz hozzábújni. Ha jókedvük van, azért, ha rosszkedvük, akkor meg azért, hogy vigasztalást találjanak. Amikor kamasz lesz a gyermekünk, akkor sem kell kétségbe esni, ha látszólag nem kér többet az érintésünkből. Inkább csak arról van szó, hogy ilyenkor már felnőttek szeretné elfogadtatni magát, tehát felnőttesebb módokon kell alkalmaznunk ezt a szeretetnyelvet. Ilyenkor játszunk olyan játékokat, amelyekben megengedett a testi érintés, pl. birkózás, vagy elégedünk meg egy felnőttesebb, barátságos vállon veregetéssel.

2. **Elismerő szavak:** vigyázat, nem összekeverendő a dicséréttel, mint ahogy arra már jóval korábban dr. Thomas Gordon is felhívta a figyelmet! A dicséret ugyanis minősítés, még ha pozitív minősítés is, hogy megfelelt-e a gyerek az én igényeimnek, elvárásaimnak. Az elismerésben viszont ott van, hogy ez akármilyen eredménnyel is zárult, akkor is teljesítmény. Itt ugyanis arról beszélek, hogy belőlem milyen érzéseket váltott ki gyermekem becsülendő teljesítménye, kísérlete, igyekezete. Pl. „Nagyon jól esett látnom, hogy segítettél az öcsédnek a leckében.” Ez a fajta elismerés ugyanis önbizalomnövelő, hiszen nem csak arról van szó, hogy az öcsivel milyen jót tett a gyerek, hanem arról is, hogy ezzel még egy embernek (nekem) őszinte örömet okozott. Az ilyen gyerekek kisebb korukban rendszeresen viszik a szüleiknek bemutatni alkotásaikat, gyűjteményüket, vagy legújabb „tudományukat”, hogy bezsebelhessék az elismerést, mert számukra ebben nyilvánul meg szüleik feltétel nélküli szeretete. Kamaszoknál pedig különös jelentősége van a formálódó, még kissé ingatag önbizalmú személyiség számára, hogy felnőtt elismerésünkkel megerősítést találjanak a szülőknél.
3. **Minőségi idő:** erről a témáról manapság rengeteg szó esik, de nem biztos, hogy mindenki ugyanazt is érti alatta. Sokan úgy hiszik, az együtt töltött idő akkor telik meg minőséggel, ha mindig valamilyen programot szerveznek rá: elmennek kirándulni, kiállításra, állatkertbe stb. Ezeknek a szülőknek most csalódást fogok okozni. A programokon is lehet minőségi időt eltölteni a gyerekekkel, de az is lehet, hogy a gyerek a nap végén csak azt érzi, hogy csak egy időben voltunk egy helyen. A minőségi idő legnagyobb lényege ugyanis nem az együttes tevékenység, hanem **az együttlét**. Remélem, érezni lehet a különbséget. Csinálhattok valamit úgy is együtt (tevékenység), hogy a végén mégsem érzitek úgy, hogy együtt, hanem csak egymás mellett voltatok. Az együttlét legfontosabb kritériuma ugyanis az egymásra figyelés, vagyis hogy kölcsönösen megajándékozzátok egymást az időtökkel úgy, hogy közben mély érdeklődéssel fordultok egymás iránt. Ez persze nem zárja ki azt, hogy beszélgetés közben más tevékenységet is folytassatok: lehet kertészkedni, biciklizni, fúr-faragni, stb. A lényeg, hogy közben úgy beszélgetsetek, hogy mindkettőtök számára egyértelmű legyen az egymás iránt tanúsított őszinte, és mély érdeklődés, amely a gondolatok és érzelmek megosztásán alapul.

4. **Ajándékozás:** valószínűleg ez az a téma, ami megosztja a szülőket, hogy lehet-e az ajándékozás alapvető szeretetnyelv, vagy a gyakori ajándékosztással elkapatják a gyereket. Való igaz, fennáll ennek is a lehetősége. Ez azonban csak egy esetben történhet így: akkor, ha az ajándékot a szeretet, vagy az együtt töltött idő **helyett** kapja a gyerek. Ebben az esetben ugyanis vagy nem az ajándékozás a gyerek elsődleges szeretetnyelve, és ezért nem fognak számára az ajándékok a kívánt jelenőséggel bírni, vagy ha ez is az elsődleges szeretetnyelv, akkor pedig a gyerek nem a szeretetet érzi belőle, hanem a megvásárlás, a meg-/kiváltás szándékát. (Az időnkét váltjuk meg az ajándékokkal – legalábbis mi azt hisszük.) Vagyis a gyerek érzi a hamisságot és – nevezük nevén – a hazugságot. Éppen ezért nagyon fontos, hogy jól figyeljük meg a gyerekünket, hogyan viszonyul az ajándékainkhoz, ill. elejtett megjegyzéseivel utal-e arra az igényére, hogy ajándékkal fejezzük ki iránta szeretetünket.

5. **Szívésségek:** talán ez az a szeretetnyelv, amit a legkevésbé vagyunk képesek értékelni, és helyesen alkalmazni manapság. Egy önző, félreértelmezett individualitáson alapuló társadalom az önzetlen szívességekkel, netán a mások iránti önzetlen szolgálattal nehezen tud mit kezdeni. Az önzetlen szívességek másik neve ugyanis a mások szolgálata. Ezt ma sokan hajlamosak alárendelt helyzet kiépítésére kihasználni – még a gyerekek is. Éppen ezért nagyon fontos, hogy a gyerekek már kicsi korban úgy találkozzanak ezzel a szeretetnyelvvvel, mint az irántuk való szeretet kifejezésével, nem pedig a szülő kiszolgálói szerepbe kényszerülésével. Ezen kívül valóban léteznek olyan gyerekek, akiknek ez jelenti a szeretet „igazi” kifejezési formáját. Semmi nagy dolog, csak pl. a lányunk új nadrágjának méretre igazítása, hogy a legközelebbi bulin ebben feszíthessen, vagy a fiunk biciklijének a megjavítása, hogy ne maradjon le a nagy rajcsúrozásokról a haverokkal stb. Éppen a világban egyre inkább növekvő önzés láttán tartom különösen fontosnak ennek a szeretetnyelvnek a helyes alkalmazását, hogy gyerekeinknek legyen fogalmuk arról, hogy milyen jó dolog is a másoknak önzetlenül segíteni.

Ne feledd, a szeretetnyelvek helyes alkalmazásának két célja van:

- egyrészt a gyerek önbizalmának szinten tartása – mert az önbizalom az egyik legfontosabb olyan készség, képesség, tulajdonság, személyiségjegye, amely nélkülözhetetlen egy pénzügyileg intelligens ember számára. (A pénzügyi intelligencia fejlesztésében – egyszer összeszámoltam – közel 30(!) készség, képesség játszik szerepet. Ezekről majd egy másik tanulmányban ejtek még szót a tréning során.)
- másrészt a Te érzelmeid, a feltétel nélküli szereteted kifejezésre juttatása – amely olyan érzelmi mélységeket mutat meg a gyereknek Belőled, olyan intimitást visz a kapcsolatodba, amely viszonzásra találva tartja meg a Köztetek alaptól meglévő erős bizalmat.

Erre építheted aztán a (pénzügyi) nevelést (is).

2. Én-közlések

Aki olvasta már Thomas Gordon: A Szülői Eredményesség Tanulása c. könyvét, az megint érti mire is gondolok itt.

Ha belegondolsz, hogy valami olyat kell megbeszélned a gyerekekkel, ami őt rosszul érinti, mert őt bírálja, minősíti, akkor már Te sem érzed Magad valami kellemesen a tudattól, hogy túl kell esni ezen a beszélgetésen. Ha pedig az indulatok is belejátszanak a dologba, akkor garantáltan egy vagdalkozás lesz az egész kommunikációd. A gyerek például az oviban nem állhatja, hogy az egyik társa rendszeresen elveszi tőle azt a játékot, amelyikkel ő elmélyülten játszik. Lehet, hogy csak egy idő után unja meg, de az is lehet, hogy már első alkalommal is odacsap érte a társa kezére. A társa nem érti, hogy miért baj az, hogy elveszi mástól a játékot kérés nélkül, a gyereked meg nem érti, miért ne védhetné meg, amit láthatóan ő használ éppen. Óvónéni persze nem hagyja annyiban, szétválasztja a gyerekeket, aztán vérmérséklettől és szituációkezelési képességektől függően megoldja a helyzetet valahogy (elbeszélget, szabályokat alkot és azt betartatja – egészen odáig, hogy büntetést ad, széles a skála). Viszont semmiképpen sem hagyja ki, hogy Veled ne beszélgesse el, hogy ejnye-bejnye, a gyereked már megint, és ez teljesen elfogadhatatlan. (Ugyanezt be lehet helyettesíteni iskolai rendbontás és tanítónéni/tanárnő viszonylatba is, ha pl. az órát folyamatosan zavarja a gyerek azzal, hogy mással köti le magát, pedig csak unatkozik.) És persze elvárja, hogy Te otthon neveld meg a gyerekedet. (Ezzel kapcsolatban van ám még egy komoly aggályom: az ovis, különösen a kisovis korú gyerek este, amikor Te fogsz beszélni vele, már régen nem emlékszik arra, hogy volt bármi ilyen esemény az oviban. Őszintén szólva még nagyobb gyerekeknél is előfordul. És ez nem azért van, hogy mismásoljon, vagy letagadja a dolgot, vagy hárítsa a felelősségét. Egyszerűen ha nem abban a pillanatban közlik vele, hogy nana, ezt nem engedem, akkor nem tudja mihez kötni a közléseidet. Vagyis adott szituációban a fegyelmezés – határozottan kijelentem, hogy – NEM a Te dolgod, hanem az óvónőé/tanítónénié/tanárnénié – nem kívánt törlendő. Ha ezt nem képes kezelni pedagógusként, akkor ezen a területen még van hová fejlődnie szakmailag.)

Szóval ha mégis el kell beszélhetned valami ilyenről, akkor hogyan mondod ezt legtöbbször?

- “Hogy csinálhattál ilyet?”
- “Miért nem gondolkodsz?”

(folytatás a következő oldalon>>>)

Jajj, ez is kedvenc szövegem. Egy ovis, különösen egy kisovis, hogyan tudna még a következményekre gondolni? Hogy ezt valaki elérje, hosszú évek munkája lesz benne. Éppen ezért még egy kamasztól sem várható el, hogy ezt tudatosan felmérje, tőle is csak annyi kérhető számon ilyenkor, hogy legalább megpróbálta-e. A gyerekkor, különösen a kamaszkor éppen annak az ideje, hogy mindent kikísérletezzon, aztán mindent megtapasztaljon, és levonja ezekből a tapasztalatokból a következtetéseket. Na, majd akkor, amikor már elegendő ilyen tapasztalat áll rendelkezésre, amiből egy jól irányzott következtetés meg tud szilárdulni benne, majd akkor tudja végig is gondolni a következményeket. Nem véletlen, hogy a következtetés és a következmény szavunk ugyanarról a töről ered.

- “Miért csinálsz ilyeneket?”

Még lehetne sorolni, bár hallottam ettől durvább megnyilvánulásokat is már szülőktől az ovi(!!!) öltözőjében...

Feltűnt valami?

A kérdések, számonkérések mind-mind Te-közlések. Hogy Te mit csináltál, hogy csináltál, miért csináltál. Ezzel a gyerek rögvést azt is érzi, hogy minősítve van Általad – negatívan. Az a személy teszi ezt, akiben ő bíz, aki azt mondja, hogy szereti. Lehet, hogy akkor mégsem? Vagy mégsem annyira, amennyire mondja?

Ugye, érezhető, hogy hogyan rendül meg minden egyes önmarcangoló kérdéssel a gyerek önbizalma is (mert ő már mégsem olyan értékes a szemedben, hogy úgy szeresd, ahogyan eddig), és az Irántad érzett bizalma is?

A szép az egészben az, hogy Gordon kidolgozta annak a módszerét, hogy hogyan lehet ezt mégis úgy kommunikálni, hogy a gyerek önbizalmán, és az Irántad érzett bizalmán ne essen csorba. Sőt. Még meg is maradjon mindkettő. Egyszerűen annyi a trükk, hogy Magadról kell beszélned. Arról, hogy a történések Belőled mit váltottak ki. Nem, nem érzelmi zsarolást kell alkalmazni, ez távol álljon tőlem! De nyugodtan ki lehet fejezni, hogy Te mennyire csalódott vagy (nem azt, hogy a gyerek mekkora csalódást okozott Neked, mert akkor már megint a gyereket alázod!), mennyire szomorú vagy a történetek miatt. Valami ilyesmire gondoltam.

“Drágám/Kicsim/Bogaram stb., ma az óvónéni/tanítónéni/tanárnéni elmesélte, hogy mi történt az oviban/iskolában. Ő úgy gondolja, hogy nem így kell viselkedni a társaiddal/órán. Én is így gondolom. Most csalódott vagyok és szomorú, mert nem volt kellemes dolog ezt végighallgatni rólad. Szeretlek, és azt szeretném, ha más is láthatná, mi mindenre vagy képes, hogy milyen jó veled együtt lenni. Mert én szeretek veled együtt lenni. És olyan jó lenne, ha ezt mások is így látnák. Mit gondolsz, menni fog?”

Megmutattad, hogy Te bízol a gyerekekben, mert Te olyan tapasztalatokat szerezteél róla, amely ezt támasztja alá. Megmutattad, hogy szereted. Megmutattad, hogy

elszomorít, ha rosszat hallasz róla – éppen azért, mert ő fontos Neked. Ha ezek után még egy ölelést is kap, akkor teljes a siker: meghallgat, Te is őt, érezteted, hogy szereted, és ezután is hallgatni fog Rád a gyereked.

A saját érzelmeidről beszéltél neki, így ismét kaput nyitottál az intimitásra. Ezzel gyakorlatilag önként kiszolgáltatott helyzetbe hoztad Magad, hiszen az érzelmek feltárása mindig érzelmi kiszolgáltatottságot is jelent. És ezt a gyerek is érzi. (Nem tudja, de érzi.)

Mi következik ebből?

Hát az, amit a marketingben is pszichológiai trükként tanítanak: a viszonzás. Ha valamivel lekötelezed a gyereket – márpedig a bizalmi közléssel azt teszed – akkor joggal remélheted a viszonzást is. Különösen egy ilyen zaklatott helyzetben. Vagyis a gyerek a bizalomért cserébe bizalmat fog adni.

3. Pozitív megerősítés, támogatás

Tudom, újabban a kutyák nevelésében sokkal gyakrabban lehet hallani ezt a kifejezést, mint a gyereknevelésben, de attól még nálunk, embereknél is működik a dolog. Sőt időnként önkéntelenül használjuk is.

Nem kell nagy dolgokra gondolni: ha a gyerek valaminek örül, akkor vele örülsz, ha valamit meg akar csinálni, akkor biztatod és keze alá adod hozzá az eszközöket a megvalósításhoz, ha valami nem sikerül neki, akkor biztatod az új próbálkozásra, és segítesz neki levonni a következtetéseket arra nézve, hogy mit kell majd a következő próbálkozásnál másképpen csinálnia. Ebben az esetben érdemes visszanyúlni ahhoz, amit a szeretetnyelveknél az elismerő szavak címszó alatt írtam, nagyon sokat lehet meríteni belőle itt is. Amiben a pozitív megerősítés és támogatás több az elismeréstől, az az, hogy

- nem csak utólag, hanem előre, a bátorítás időszakában is műxik
- nem csak a szavaknak kell szépeknek lenniük, hanem tettekben is meg kell nyilvánulnia a megerősítésnek, illetve a támogatásnak.

Erre különösen nagy szüksége lesz a gyerekeknek, ha az első pénzügyi kísérleteit végzi, pl. az Anyabankban/Papabankban gyakoroljátok a befektetéseket felsős/középsulis korában. (Erről a Családi Pénzügyi Rendszer tréningjén lesz még szó.) Azonban említhetném azt is, amikor akár már alsós korában megkísérli a megtakarítást is megtanulni.

4. Személyes példamutatás

Ez az a terület, ahol sok szülő érzi magát bizonytalanoknak. Jön a kérdés hozzám is rendszeresen, hogy “Hogyan tudnám én ezt megtanítani a gyerekemnek, amikor én sem értek a pénzügyekhez?”

A válaszom: nagyon jól. Sőt. Te a legjobban!

Miért? Mert én hiába mondanám el neki, mit hogyan és miért, ha

- bennem nem bíz meg minden feltétel nélkül, mert engem nem ismer
- én nem ismerem a gyerekedet, hogy mit hogyan lehet neki a legjobban megtanítani – márpedig a saját gyerekedet Nálad jobban senki nem ismeri
- hazamegy, és otthon nem azt látja, amit én tanítottam neki?

Ez utóbbi talán a legfontosabb, amiért Te lehetsz a legjobb pénzügyi nevelője a saját gyerekednek. Ha ugyanis lát valamit pl. nálam az egyik tréningen *egyszer*, aztán hazamegy, otthon meg esetleg a szöges ellentétét látja annak, amit én mondtam, de azt *minden nap*, akkor Szerinted mi marad meg abból a gyerekekben, amit én tanítani próbáltam? Nagy eséllyel semmi. Vagy ha mégis, akkor a két ellentétes tapasztalatból, tudásból csak egy zavaros katyvasz lesz a gyerek fejében. Mit gondolsz, sok minden egyéb más mellett is persze, miért marad meg olyan kevés dolog a gyerekek fejében abból, amit a suliban tanítanak neki? Mire felnőnek, a tizedére sem emlékeznek annak az ismeretanyagának, amit az általános és középiskolában elsajátítottak. És jelzem, ez alól az egyetemek, főiskolák sem kivételek, bár ott egy kicsivel jobba az arány, ott “csak” a tanultak kb. kétharmadát felejtik el a hallgatók a diploma megszerzését követő 10 éven belül. Több más mellett a jó példa, vagyis a gyakorlati alkalmazhatóság megmutatásának hiánya okozza. Ezt kellene Neked nyújtaniod – a pénzügyekben legalábbis mindenképpen.

Nem értek egyet azokkal a pénzügyi intelligenciát oktató gurukkal, akik azt állítják, hogy nem baj, ha Te nem értesz a pénzügyekhez, csak a gyerekeknek add meg az esélyt, hogy ő megtanulhassa. (Persze jó pénzért az adott gurunál.) Jó. Aztán hazamegy, és többet nem lesz rá lehetősége, hogy alkalmazza a megszerzett tudást, mert Ti máshogy csináljátok, mert nem tudjátok hogyan kell, tehát a gyerekeknek nem lesz támogatása, nem lesz gyakorló terepe.

És még egy miatt nem értek egyet ezzel: azért gondolom, hogy ez így übergáz, mert szülőként azon nyomban megbomlik az integritásod a gyereked szemében. Mondhatod Te, hogy jót akarsz neki, és azért tanulja meg ezt máshol, hogy legalább neki jobb legyen, mint Neked. De onnantól minden egyes alkalommal kétségbe fogja vonni bármilyen őt érintő pénzügyi döntésedet – arra hivatkozva, hogy Te ezt úgysem tudod, hiszen Te magad mondtad, ő viszont mindent tud, mert ő legalább tanult róla. (Ilyenkor magamban tombolni tudnék, hogy valaki hogyan avatkozhat be ilyen felelőtlen módon a szülő-gyerek kapcsolatba, és hogyan adhat vitafelületet egy ilyen kijelentéssel.)

Én a magam részéről itt szeretnék visszautalni arra, amit még az Anyu/Apu, a varázsló c. fejezetben írtam: varázsló maradhatsz akkor is, ha együtt tanultok. Sőt ebben az esetben lesz még egy pozitív felhangja a dolognak: a gyerek ugyanis úgy fogja érezni, hogy őt most valami felnőtt dologba vontad be, vagyis egyenrangúként kezelted, mert most van az a pillanat, amikor mindketten ugyanarról a startkockáról indultok, és nem vagy előnyben vele szemben. (Ami ugyan nem igaz, mert az élettapasztalatod valószínűleg gyorsabb tanulást, jobb döntési képességet ad Neked, de erre majd menet közben úgymint rájön.)

És még egy haszna van annak, ha együtt tanuljátok ki a pénzügyeket: emlékszel még a szeretetnyelvek között a minőségi idő leírására? Ez tökéletesen lefedi azt. A tanítás, ami kifejezetten a gyerekre koncentrál, tehát nem frontális, hanem értő figyelemmel párosul, teljesen kimeríti a minőségi idő fogalmát. Ha játékosan, érdekes, kihívást jelentő módon tanítod, és ehhez tőlem meg is fogsz kapni minden lehetséges eszközt, akkor a gyerekek ezek az élmények a legkedvesebb emlékei közé fognak majd tartozni.

5. Játékok a tartalmas időtöltéshez

Bizalommegtartó játékok közül két nagy csoport van, amit érdemes alkalmazni.

1. Azok a játékok, amelyek valamilyen érzékszervet iktatnak ki a játék során, így kénytelen lesz a játékos a társra hagyatkozni a játék közben
2. Intim beszélgetések

Az érzékszerv kiiktatására alapuló játékok leggyakrabban a látást "küszöbölik ki", hiszen a látással nyerjük információink 80(!)%-át. Közül a legismertebb a szembekötősdí. (Méltatlanul elfelejtett játék!) Játsszátok, de igazából a szembekötősdí az, ami nem annyira kötődést, bizalmat építő játék, sokkal inkább az önbizalmat tartja szinten, vagy hozza újra szintre, hiszen itt a bekötött szemű játékos elsősorban magára számíthat játék közben.

Ami itt szóba jöhet, azokat szintén bekötött szemmel kell játszani, de ott valamilyen segítséget is kap a játékos.

- **Irányítással az akadálypályán** – építsetek egy viszonylag könnyen teljesíthető akadálypályát. Ehhez elég néhány szék is. A játékos szemét bekötitek, majd a segítő vezényszavak mond, hogy jobbra, balra, előre, hátra menjen-e a játékos, és merre hány lépést. Így kell együttes munkával végighaladnia a játékosnak a pályán.
- **Néma irányítással az akadálypályán** – ugyanez pepitában, itt azonban nem megengedettek a vezényszavak, vagyis a hallást is kiiktatjuk. A segítő megfogja a játékos kezét, és menet közben összehangolva a kézjeleket, a segítő a játékos kezét fogva irányítja, hogy mikor kell jobbra, balra, előre, hátra, és hány lépést tennie. Húzni nem szabad a játékos, csak a kezein keresztül jelezni. (Pl. kezek megemelése, simogatása stb.)

- **Bábudöntögető** – ehhez két segítő is kell. A játékos szeme szintén be van kötve, és a két segítő között áll. A segítők egymással szemben ülnek egy-egy széken. A székeknek akkor távolságra kell lenniük egymástól, hogy a bekötött szemű játékost jól tudják mozgatni. A játék lényege, hogy a játékos, mint egy bábu, dülöngél jobbra-balra. A segítők pedig elkapják dőlésében. Ha elkapták, akkor az ellenkező irányba lendítik, hogy a másik segítő kaphassa el. Idővel lehet kicsit növelni a távolságot a székek között, hogy a játékos nagyobbba dőljön. (Vigyázat, a távolság megválasztásával azért legyenek óvatosak! Érdemes a játékot úgy játszani, hogy a játékos alatt van habszivacs, tornaszőnyeg stb.)

Az intim beszélgetéseknél nem arra kell gondolni, hogy a virágok és méhecskék viszonya hogyan alakul... ☺ Sokkal inkább arra, hogy a kettőtök közti intimitást erősítse. Erre pedig kiválóan alkalmasak a – családtörténetek.

A gyerekek mindig kíváncsiak az eredetükre. Ez természetes emberi kívánság: hiszen ha van eredetem, akkor tartozom egy közösséghez, amely időben nagy távolságokra van ugyan tőlem, mégis a rokonság összeköt ezekkel a sosem látott emberekkel is.

De nem csak a közösséghez tartozás evolúciós vágya mozgatja ezt az érdeklődést a családi legendáriumok iránt. Hanem az a tény is, hogy az ősök nemes példája értelmet ad a jelenbeli életnek is. Az élet értelmét pedig nagyjából azóta keresi az ember, hogy gondolkodni tud.

És ha már szóba került a példa... idevág az, amit a személyes példamutatásról írtam. Csak itt nem személyes lesz a példa, hanem Rajtad, mint közvetítőn keresztül ősi. És Te leszel az, aki megint csak segíteni fog a gyerekeknek abban, hogy levonhassa pl. az üknagypapa boltnyitási kudarcából a megfelelő következtetéseket a mára vonatkozóan.

Egészen biztos vagyok benne, hogy megint varázsló leszel a gyerekek szemében, hiszen megidézed neki a múltbéli korokban élt rokonokat, olyan történeteket mesélsz neki, amelyeket más nem hallgathat – hiszen nem a Ti családotok tagja. Ez pedig bensőségességet, újra csak intimitást csempész a kapcsolatotokba.